

die niet bestreden worden, maar juist nog eens extra worden opgepoetst, geheel in strijd met de voorschriften van de moderne, wetenschappelijke geschiedbeoefening. Helman heeft een epos geschreven en geen wetenschappelijke publikatie. Zo weet de auteur ons mee te delen, dat de Indiaanse bevolking in de Nieuwe Wereld vooral door het gewelddadige optreden van de binnendringende Europeanen werd gedecimeerd, dat de landbouw voor de blanken in de Nieuwe Wereld niet aantrekkelijk was, dat de Guyanese Indianen nooit een echte economie hebben gekend, dat de Spanjaarden en de Portugezen 'geen zin' hadden in de exploitatie van de Guyana's en liever lui dan moe waren, dat de Europese immigranten, soldaten en plantagebedienden uitsluitend uit geboefte, 'schorriemorrie', 'schuim', 'pooiers', 'prostituées' en 'komedianten' bestonden, dat de Nederlanders enige tijd de slavenhandel hebben gemonopoliseerd en dat de WIC derhalve grote winsten maakte. Voetnoten ontbreken en een aandoenlijke 'tijdtafel' brengt de lezer echt weer terug naar de banken van de lagere school, waar de meester er soms ook in slaagde van de jaartallenlijsten een avonturenroman te maken. Opmerkelijk is overigens de aan de tekst toegevoegde, uiterst complete literatuurlijst. Wat is hiervan de bedoeling? Als Helman zelf deze literatuur heeft doorgewerkt, dan is daar in zijn tekst bitter weinig van terug te vinden. Het aardigste deel van Helmans boek betreft zijn beschrijving van de recente geschiedenis van Suriname. Daar wordt het verhaal tot ego-document gelet op de belangrijke rol, die Helman in de naoorlogse Surinaamse politiek speelde. Ook het relaas van de recente militaire coups is heel leesbaar.

Tot slot nog een tip voor de lezer. Helmans boek bestaat uit bijna vijfhonderd dichtbedrukte bladzijden zonder enige afbeelding. Op de laatste bladzijde is een onbruikbaar kaartje afgedrukt. Deze manco's laten zich snel verhelpen, omdat Helman een beknopte, rijk geïllustreerde versie van zijn boek heeft gepubliceerd onder de titel *Avonturen aan de Wilde Kust. De geschiedenis van Suriname met zijn buurlanden* (Alphen aan den Rijn, 1982). Leg dit boek ernaast, als u het hier besproken werk gaat lezen.

P. C. Emmer

P. Vandermeersch, ed., *Psychiatrie, godsdienst en gezag. De ontstaansgeschiedenis van de psychiatrie in België als paradigma* (Levensbeschouwing en geestelijke gezondheid I: Leuven-Amersfoort: Acco, 1984, xvi + 289 blz., f37,-, ISBN 90 334 0825 2).

Gedurende de laatste tien jaar is de belangstelling voor de geschiedenis van de psychiatrie sterk toegenomen en zijn er heel wat publikaties verschenen, niet alleen in Europa, maar ook in de Verenigde Staten. In deze stroom zijn in België in 1984 twee studies geschreven, die het predikaat 'Levensbeschouwing en geestelijke gezondheid' hebben meegekregen. Zij zijn de vruchten van het werk van een projectgroep van de Katholieke Universiteit Leuven, die onder dit predikaat werkte. De projectleider is tevens de hoofdredacteur van dit boek.

Het eerste boekje bevat bijdragen van P. Vandermeersch, P. Schotmans, L. Cauwenbergh, J. Demolder, R. Schepers, B. Pattijn, C. van Bruwaene en A. Liégeois. Levensbeschouwing te koppelen aan geestelijke gezondheid is een gewaagde onderneming, daar thema's als 'moraal' en 'normaal' de gemoederen bezighouden en er heel wat groeperingen bij betrokken zijn. Een tweede waagstuk is

de ontstaansgeschiedenis in België als een paradigma te presenteren. Dat paradigma heb ik er niet uitgehaald, wel moet worden vastgesteld dat de auteurs filosofen, sociologen, historici en vooral theologen zijn met een' behoorlijke kennis van ethiek en moraal. Zij zijn voor geen kleintje vervaard en de redacteur, P. Vandermeersch, onderbouwt dan ook het thema met een boeiend betoog over de levensbeschouwing en de voetangels en klemmen die daarin bij het tegemoet treden van de psychiatrische patiënt kunnen schuilgaan.

Ofschoon de geneeskundige aspecten in dit werk slechts summier aan de orde komen, is toch het ontstaan van de psychiatrie met inachtneming van de medisch wetenschappelijke aspecten overzichtelijk weergegeven in hoofdstuk 3, en wel voornamelijk uit Franse bron met Foucault op de achtergrond, met kritische aandacht voor Pinel en Esquirol. De 'moral treatment' en het Engelse 'religieuze réveil' zijn evenzeer kort en duidelijk beschreven in hoofdstuk 4, terwijl in hoofdstuk 5 de Duitse psychiatrie in de Romantiek aan de orde komt.

Na uiteenzettingen over de relatie tussen kerk en staat op het terrein van de sociale bijstand komt er een belangwekkend thema aan de orde, namelijk de motieven van de negentiende-eeuwse religiositeit, die een verklaring geven voor de vruchtbare samenwerking tussen de psychiaters, medici en de congregaties. Een kort en zakelijk overzicht over de veranderde juridische organisatie van het medisch beroep, zich uitstrekkend tot een verbetering van de sociale positie van het medisch corps, brengt nuttige achtergrondinformatie. Een verhandeling over het ontstaan van de psychiatrie in België maakt opnieuw indruk op de lezer, wederom door de goed gepresenteerde compacte informatie. Het aansluitend hoofdstuk over de broeders en zusters van liefde, waarin de levensloop van de psychiater Joseph Guislain is verweven, wordt gevolgd door nog verschillende korte bijdragen over andere congregaties.

In het laatste hoofdstuk overpeinst Vandermeersch de relatie tussen psychiaters en de godsdienst, waarbij hij verstrikt raakt in het netwerk van het vitalisme en zich eruit werkt door het proces van ontdebbling van de discussie ziel/psyche te beschrijven.

Wat opvalt in dit werk is de persoonlijke, vrijmoedige aanpak van het onderwerp en de uitstekende oriëntatie, ook in de internationale literatuur. De reeds gesignaleerde voetangels en klemmen zullen zeker aanwezig zijn in de hoofdstukken, waar de onderwerpen zich meer lenen voor een bespiegelende dan voor een historische aanpak. Dat draagt slechts bij aan de originaliteit. Het boek mag een wat gefragmenteerde indruk maken, helaas ontbreekt een register, maar er zijn zeer veel gegevens in te vinden die als nieuw en verrassend op de lezer overkomen. Er is zeer veel bronnenstudie voor dit boek verricht. Het is zeker niet met de losse hand geschreven of gewillig gesedimenteerd in brede lagen in de modderbedding van de grijze literatuur. Men mag dit met alle recht een belangrijke bijdrage aan de Belgische cultuurgeschiedenis noemen, ook al zullen sommige lezers de psychiatrie tot de zelfkant van die cultuur rekenen. Men kan Leuven met zo'n projectgroep gelukwensen!

A. M. Luyendijk-Elshout

S. P. Wolfs, *Middeleeuwse dominicanenkloosters in Nederland. Bijdrage tot een monasticon* (Van Gorcum's historische bibliotheek CI; Assen: Van Gorcum, 1984, xxi + 387 blz., f95,-, ISBN 90 232 2035 8).

'Drie half zichtbare dominicanen' treft de auteur aan in de benedenhelft van het